

THORÉN FÖRELÄSNING

Onsdag 19:e oktober 2016, klockan 18.30,
Källmarksalen, Medicinhistoriska museet
Eva Lagerwalls väg 8, Uppsala

THOMAS QUICK – EN MAN AV SIN TID

Föreläsare:

KJELL ASPLUND

UPPSALA
MEDICINHISTORISKA
FÖRENING

Lars Thorén (1921-2007): Lars Thorén växte upp i Göteborg. Efter studentexamen i hemstaden påbörjade han sina medicinska studier i Uppsala. Han avlade läkarexamen 1949 och disputerade 1959 på en experimentell avhandling om patofysiologin bakom galläckage till bukhålan. Han utnämndes samma år till docent i kirurgi. I mer än två decennier (1965-1988) verkade han som professor och chef för den kirurgiska kliniken vid Akademiska sjukhuset.

Lars Thorén bestämde sig tidigt för att bli kirurg och under sin studietid fördjupade han sin utbildning med olika amanuensstjänstgöringar. Under sin aktiva tid kom Lars Thorén att i hög grad påverka utvecklingen i kirurgi. Han var en erkänt skicklig kirurg med ett brett register inom allmänkirurgin. Han hade ett stort intresse för traumasjukvården och han var en drivande kraft bakom utvecklingen av den moderna vätske- och nutritionsbehandlingen. Han tillhörde pionjärerna inom svensk transplantationskirurgi och i början av 1970-talet kom han att intressera sig för kirurgi av överviktiga patienter.

Lars Thoréns aktiva och entusiastiska livsstil gynnade inte bara kirurgin utan kom i hög grad även att gagna medicinens historia. Redan tidigt började han samla föremål och böcker för ett kommande museum i Uppsala. Efter sin pensionering kom Lars Thorén att ägna mesta tiden åt att bygga upp och utveckla det medicinshistoriska museet i Uppsala. Han hade här stor hjälp av sin hustru Ingrid, tidigare barnläkare i Uppsala, liksom av framlidne apotekaren Stig Ekström. Museet stod färdigt 1995 och kan idag betraktas som ett av våra mest sevärda medicinshistoriska museer.

Thorénföreläsningen instiftades i samband med Lars Thoréns 80-årsdag för att hedra hans mångåriga insatser på det medicinshistoriska området.

Årets föreläsning är den femtonde i ordningen och till den har vi glädjen att välkomna Kjell Asplund som föreläsare.

TIDIGARE THORÉNFÖRELÄSARE:

- 2002: Professor Bengt Lindskog, Lund: Linnés läkargärning
- 2003: Professor Gunnar Eriksson, Uppsala: Olof Rudbeck som vetenskapsman och läkare
- 2004: Professor Thomas Söderqvist, Köpenhamn: Ska vi bevara vårt nutida biomedicinska kulturarv?
- 2005: Professor Karin Johansson, Uppsala: Tecknen: Om medicinsk ansiktsläsning
- 2006: Professor Roger Qvarsell, Linköping: Näringsfysiologins etablering som vetenskap i Sverige kring sekelskiftet 1900 och dess tillämpningsområden
- 2007: Professor Gunnar Broberg, Lund: Den gamle Linné och livets gåta
- 2008: Professor Martin H:son Holmdahl, Uppsala: Beklagliga dröjsmål mellan upptäckt och klinisk användning
- 2009: Professor Per Olov Lundberg, Uppsala: Theodor Billroth och Ferdinand Sauer-

Kjell Asplund är uppvuxen i Västerbottens och Ångermanlands inland. Han läste medicin i Uppsala och disputerade 1972 vid histologiska institutionen på en avhandling om Langerhanska öarna. Efter postdoc-år vid Northwestern University i Chicago och underläkarår i Säftele kom han 1976 till Norrlands universitetssjukhus, där han blev internmedicinare. Under åren 1994-2003 var han professor i medicin vid Umeå universitet.

Asplunds tidiga forskning ägnades åt diabetes. Under de senaste decennierna har den huvudsakligen handlat om hjärt-kärlsjukdomar, särskilt stroke, men han har även publicerat artiklar inom en rad andra fält – endokrinologi, nutrition, metabola och genetiska sjukdomar, epidemiologi, folkhälsa, sjukvårdspolicy, hälsoekonomi och medicinsk etik.

På 1990-talet och i början av 2000-talet var han ordförande för European Stroke Council, ordförande för SBU (Statens beredning för medicinsk utvärdering) och ordförande för WHO:s världsomspännande MONICA-projekt om hjärt-kärlsjukdom. Från 2003 och fram till pensionen 2008 var han Socialstyrelsens generaldirektör. Som pensionär har han bland annat varit nationell cancersamordnare vid Socialdepartementet. Han var sakkunnig i Bergwallkommissionen – Lars Thorénföreläsningen baseras på hans observationer från detta arbete. Nyligen har han utrett Macchiarinis verksamhet vid Karolinska universitetssjukhuset.

Inom ämnet medicinhistoria har Asplund drivits av uppblående passioner för olika ämnen. Han har beskrivit hjärt-kärlsjukdomar som 1900-talets stora epidemi, särskilt då utifrån ett Norrlandsperspektiv. Med utgångspunkt i personliga erfarenheter har han skrivit om Biafrakriget. Andra medicinhistoriska ämnen har varit finska vinterkriget farsoter, epidemier av psykiatrisk sjukdom, Socialstyrelsens historia och den rättspsykiatriska vårdens närhistoria. Nyligen har han, mycket baserat på egna minnen, i Uppsala Journal of Medical Sciences gett ett historiskt perspektiv på delar av den uppsaliensiska diabetesforskningen.

-
- bruch, de stora pionjärerna i kirurgins historia
2010: FD Jan Eric Olsén, Lund: Frithiof Holmgren - fysiolog i brytningstid
2011: Professor Anders Bárány, Nobelmuseet, Stockholm: Allvar Gullstrand – svensk fysiograf och nobelpristagare
2012: Före landstingsrådet Mats O Karlsson, Enköping: En demokratisk samhällsbyggare under 150 år - Landstinget i Uppsala län
2013: Professor Henry Johansson, Uppsala: Karl Gustaf Lennander och Uppsalakirurgin kring sekelskiftet 1900
2014: Clary Carlsson och Ulla Gällstedt Eriksson, Uppsala: Föreningen Uppsala sjuksköterskehem 100 år
2015: MDhc Ove Hagelin, Stockholm: Andreas Vesalius anatomiska verk

RESUMÉ AV FÖRELÄSNINGEN THOMAS QUICK – EN MAN AV SIN TID

Det är nu 25 år sedan Sture Bergwall togs in på Sätters sjukhus, 24 år sedan han började erkänna mord och åtta år sedan han återtog sina mordberättelser. Vad finns att lära?

I slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet var intresset stort i såväl facklitteratur som i media för seriemördare, sexuella övergrepp mot barn, multipla personligheter samt bortträngda och återkallade minnen. Bergwall kombinerade allt detta i en och samma person – han kan sägas ha varit en man som motsvarade många av tidens förväntningar på en svensk monstros seriemördare. Under erkännandeåren tog han sig ett eget ”artistnamn”, Thomas Quick, som i terapi och polisförhör skapade en alltmer sammanhållen historia. De psykoterapeutiska metoder och den förhörsteknik som tillämpades belönade och förstärkte Bergwalls berättande, liksom höga doser beroendeframkallande psykofarmaka, ett väldigt gensvar i media och en starkt tidspräglad teoretisk referensram för hans berättelser.

Det är uppenbart att varken den rättspsykiatriska vården, rättssystemet eller massmedia kunde stå emot en person med en extrem manipulerande och fabulerande förmåga. En hel del systemfel förvärrade processen, viktigast grupptänkande och brist på kritisk analys på alla nivåer.

Bergwall under vallning på möjlig brottsplats